

De providentia Dei aliquid dicturus non immerito metuebam, ne cum pro tantae rei magnitudine ac sublimitate nimium pauca vel minus digna proferrem, accideret mihi, quod ingressuris Oceanum, si remis velisque male instructi sint, aut rei nauticae parum gnari, evenire solet; ut, quemadmodum hi paululum proveci vel litus repetere, vel desertas ad insulas confugere, vel demum mergi coguntur; ita meum ego hac in re conatum plane temerarium fuisse non uno argumento experirer. Verum, cum omnem in scribendo laborem effugere non possem, malui in rebus sua dignitate ac amplitudine grandibus parum apte differere, quam in materia quantumvis humiliore aut nimium trita deficere: praesertim cum istud ipsum, quod magnis & excellentibus de rebus jactari solet: praestare

A nihil

nihil omnino de iis, quam pauca vel minus apposita dicere, id in divinis minime locum habeat: quod in his pertractandis non nisi pauca sint & levia, quantumlibet multa & ingeniosa dicantur.

Quoniam vero nunc ea vivimus tempora, ubi potius, utrum sit Deus, quam qualis ipse sit, a non paucis pari forsitan improbitate controvertitur; opportunius atque adeo necessarium videri posset, prius de illius existentia quam providentia differere. Nam quis ita stolidus, omnisque humanitatis eousque sit immemor, ut, cum Deum existere non dubitet, eundem providum esse non penitus arbitretur? si quis vero ne Deum quidem extare, obstinatissimo & impudentissimo ausu persuadere sibi conetur, an providentiam dari non is aequè inficiabitur? cum providentia, de qua nobis sermo futurus est, nonnisi divina esse possit. Sed facile est intelligere, prope iisdem ex fontibus & Dei providentiam & ejusdem existentiam evidenti ratione deduci: ut jam pridem inter alios rectè adnotavit NEMESIUS a). Hinc merito Epicurum deridet LACTANTIUS b), quod

a) L. de Facultate Animae, cap. 42,

b) L. de Ira Dei, c. 9.

quod is Deum esse confessus sit, & providentiam omnem negaverit: Quo enim, inquit, quid repugnantius dici possit, non video. Etenim si est Deus, utique providens est ut Deus; nec aliter potest divinitas tribui, nisi & praeterita teneat, & praesentia sciat, & futura prospiciat. Cum igitur Epicurus providentiam sustulit, & Deum magis negavit; cum autem Deum esse professus est, & providentiam esse simul concessit: alterum enim sine altero nec esse prorsus nec intelligi potest.

Adhaec non modo veterum, sed recentiorum quoque philosophorum solertia non leviter in demonstranda Dei existentia versabatur: imo vix unquam recentes a typo chartae ac libri haecenus defuerunt, in quibus supremi conditoris existentia variis vividisque coloribus expressa resplendet. Ipsa etiam hujus existentiae ratio est ejusmodi, ut neminem latere possit, nisi rationis lumine non utentem. Vidit hoc universa olim antiquitas: si excipias Diagoram Milesum, si Prodicum Ceum, si Euhemerum, Critiam, Theodorum cognomento Atheum, Democritum, Protagoram Abderitanum, Bionem, Lucretium, Lucia-

num *aliosque nonnullos aeterna oblivione dignissimos c)*. Nulla enim gens est tam immanifucta, neque tam fera, quae non, etiamfi ignoret, qualem habere Deum deceat, tamen habendum fciat. *Etenim d)* Perfa, Gothus, Aegyptius, Turca ipfum agnofcunt: Belforum feritas & pellitorum turba populorum fridorem fuum in dulce nominis ejus fregerunt melos; & totius mundi una vox est: Deus est: *Verba funt S. HIERONYMI c)*. *Vidit hoc etiamnum propior nobis, & ipfa noftra haec videt aetas: ne quid tamen de Lucilio Vanino, Machiavello, Benedicto Spinoza, nec non de aliis recentioribus, Atheorum quifquiliis, dicam; quos omnes recensere forfitan nefas efferet. Videlicet haec e)* est vis verae divinitatis, ut creaturae rationali jam ratione utenti non omnino, ac penitus poffit abfcondi: exceptis enim paucis, in quibus natura nimium depravata est, univerfum genus humanum Deum mundi hujus fatetur auctorem.

Providentiam vero Dei quod fpectat, tamenfi illa ex conceptu, quem duce natura de Deo

c) Tullius, L. 1. de Legibus c. 8.

d) Epift. 3. ad Nepotianum.

e) S. Auguft, Tra&. 106, in Joannem.

Deo formamus, emanare atque ostendi per se ipsa videatur; eam nihilominus non inutili negotio uberius declarari oportere, sūo nos errore docuerunt illi multi, qui de Deo aut saltem de illius existentia recte quidem sentientes, tamen ejusdem providentiam non raro mancam & mutilam suo in animo depinxerunt. Nimirum, ut egregie notat JUSTUS LIPSIUS f) Nemo quaerere Dei providentiam potest, nisi qui obsurduit & obbruit contra naturae vocem & sensum omnem; licet queri de illa nonnemo per imbecillitatem possit.

Duo igitur capita expedienda veniunt. I. Utrum in Deo circa hunc mundum providentia detur? II. Quarum rerum illa curam & gubernationem complectatur? Haec autem ita tractare aggredior, ut nihil eorum, quae ex sola Dei revelatione derivantur, attingere praesumam: tum quia natura satis valida inclamans voce, an & qualis in Deo providentia sit, ubertim exponit; tum quia providentia Dei supernaturalis speciali eoque amplissimo rerum altissimarum ambitu continetur.